КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
«ЛЬВІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ»

Кафедра педагогіки

Програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників (учителів початкових класів)

«Наукові казки та наукові забави як ефективний засіб формування читацької компетентності й наукових уявлень в учнів початкових класів»

Програма підвищення кваліфікації розглянута і рекомендована до затвердження на засіданні кафедри педагогіки

(протокол №5 від 29.05.2026 р.)

Завідувачка кафедри Дарія Біда

Програма підвищення кваліфікації затверджена науково-методичною радою

(протокол № 4 від 04.06.2026 р.)

Голова науково-методичної ради Павло Хобзей

Розробник: Комунальний заклад Львівської обласної ради «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» (Біда Д. Д., доцентка кафедри педагогіки, кандидат педагогічних наук, Заслужена учителька України).

Напрям підвищення кваліфікації: розвиток професійних компетентностей; поглиблення знань із викладання предмету, вивчення нових фахових методик та технологій навчання.

Термін дії програми: з 01.01.2027 до 31.12.2031 року.

Рецензент:
Поліхун Наталія Іванівна, кандидат педагогічних наук, завідувачка відділу підтримки обдарованості Інституту обдарованої дитини НАПН України.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність. Концепція Нової української школи акцентує увагу на діяльнісному, інтегрованому та компетентнісному навчанні, розвитку критичного мислення, творчості, емоційного інтелекту. У цьому контексті наукова казка постає ефективним дидактичним інструментом, який поєднує наукову достовірність, художню образність, емоційне залучення та пізнавальну активність дітей.

Наукова казка сприяє формуванню в учнів цілісної картини світу, доступно пояснює природничі явища, розвиває дослідницькі вміння та уяву, формує наукове мовлення та читацьку компетентність учнів. Використання казкових сюжетів у поєднанні з дослідами, іграми, STEM-активностями, моделюванням і творчими завданнями підсилює мотивацію до навчання та забезпечує емоційно безпечне освітнє середовище.

Актуальність програми також визначається необхідністю методичної підтримки педагогів у створенні й використанні авторських наукових казок та інтегрованих освітніх практик. Програма орієнтована на розвиток професійної творчості вчителя, опанування сучасних методик сторітелінгу, артпедагогіки, театральної ейдетики, технологій розвитку зв'язного мовлення, а також формування навичок критичного аналізу цифрового контенту та матеріалів, створених із використанням штучного інтелекту.

Практична спрямованість програми дасть можливість педагогам не лише ознайомитися з теоретичними засадами наукової казки, а й створювати власні освітні продукти, адаптовані до потреб учнів, інтегрованого навчання та сучасного освітнього середовища.

Цільова група: учителі початкових класів.

Обсяг: 15 годин (0,5 кредитів ЄКТС).

Особливості реалізації програми: курс передбачає виконання індивідуальної роботи.

Форма підвищення кваліфікації: інституційна (дистанційна).

Мета підвищення кваліфікації: розкрити перспективи впровадження наукової казки в інтегрованому освітньому середовищі початкової школи та сформувати базові вміння застосування її у навчальному процесі.

Завдання підвищення кваліфікації:

- Ознайомити педагогів із методикою використання наукової казки як інструменту формування читацької компетентності та наукових уявлень в учнів.
- Формувати вміння створювати авторські наукові казки з використанням наукових фактів.
- Навчити педагогів розробляти «наукові забави» (ігри, досліди, творчі вправи, інтерактивні завдання, моделі, квести) до змісту казок.

- Сприяти розвитку креативності педагогів, уміння використовувати творчі методики у викладанні інтегрованих курсів.
- Підтримувати прагнення педагогів до популяризації науки, читання та дослідницької культури серед дітей.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться/набуватимуться:
А1. 4 **Мовно-комунікативна,** через здатність формувати і розвивати мовно-комунікативні уміння і навички в учнів.
А3. 1. **Інформаційно-цифрова,** через здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності.
А2. 3. **Предметно-методична,** через здатність здійснювати інтегроване навчання учнів.
Г2. 2 **Організаційна,** через здатність організовувати різні види і форми навчальної і пізнавальної діяльності учнів.
Д1. 2. **Інноваційна**, через здатність використовувати інновації в освітньому процесі.

Очікувані результати підвищення кваліфікації:
- розуміє сутність, функції та освітній потенціал наукової казки;
- організовує дослідницьку, творчу та ігрову діяльність учнів на основі наукових казок;
- створює авторські наукові казки та діяльнісні завдання до них.

Система оцінювання результатів підвищення кваліфікації

Контроль та оцінювання за знаннями слухачів проводиться послідовно й систематично: на практичних заняттях, індивідуальне та фронтальне опитування, виконання самостійної роботи; на лекціях – експрес-контроль, тестування, робота в сесійних залах і презентації результатів, спільні он лайн дошки, міні експерименти у прямому ефірі, чат, голосування, рольові вправи.
Оцінювання вербальне.

Курс **зараховується** за умови **відвідування не менше 50 %** авдиторних занять та **виконання** самостійної роботи. Учасники, які відвідали не менше 50% занять та успішно виконали індивідуальну роботу, отримують сертифікат відповідно до кількості прослуханих годин.

Особливості реалізації програми: дистанційна форма навчання, курс передбачає виконання індивідуальної роботи.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат видається відповідно до кількості прослуханих годин, за умови не менше 50 % від загальної кількості.

Вартість (у разі встановлення): безоплатний характер надання освітньої послуги для слухачів курсів підвищення кваліфікації за регіональним замовленням місцевих органів управління освітою; вартість згідно з кошторисом відповідно до порядку надання платних послуг для всіх інших категорій.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Зміст програми складається з 3-х модулів та 6-ти взаємопов'язаних тем.

Учасники, які відвідали не менше 50% занять та успішно виконали індивідуальну роботу, отримують сертифікат відповідно до кількості прослуханих годин.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 15 год, з них: 4 год – лекційні заняття, 8 год – практична робота, 3 год – самостійна робота.

Назва теми	**Кількість годин**			
	Лекції	**Практичні заняття**	**Самостійна робота**	**Усього**
Модуль 1. Становлення феномену наукової казки				
Тема 1.1. Генеза й сутнісні ознаки наукової казки.	2	-	-	2
Тема 1.2. Наукова казка як інноваційний дидактичний інструмент	-	2	-	2
Усього годин за модулем	**2**	**2**	**-**	**4**
Модуль 2. Методика використання наукової казки				
Тема 2.1. Наукова казка як епіцентр навчального модуля.	1	-	-	1
Тема 2.2. Казка і гра. Що таке наукові забави та як їх інтегрувати у навчальний процес.	-	3	-	3
Усього годин за модулем	**1**	**3**	**-**	**4**
Модуль 3. Вчимося/вчимо писати наукові казки				
Тема 3.1. Модель проєктування наукової казки. Природа як джерело ідей для наукових казок.	1	-	-	1
Тема 3.2. Як навчити дітей писати наукові казки.	-	3	3	6
Усього годин за модулем	**1**	**3**	**3**	**7**
Разом годин за навчальною програмою	**4**	**8**	**3**	**15**

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. СТАНОВЛЕННЯ ФЕНОМЕНУ НАУКОВОЇ КАЗКИ

(лекція, 2 години; практичне, 2 години)

Тема 1.1. Генеза й сутнісні ознаки наукової казки.

Історичні витоки наукової казки як педагогічного феномену. Еволюція наукової казки від фольклорного засобу морального виховання до інноваційного інтегрованого дидактичного інструмента. Мультифункціональність наукової казки. Типологія наукових казок. Сучасні наукові казки.

Тема 1.2. Наукова казка як інноваційний дидактичний інструмент.

Навчання через казку: формуємо наукові уявлення про явища та тіла природи. Розрізняємо правду й вигадку у казках. Правда й вигадка про рослини і тварин.

Як казка потрапляє у життя. Фразеологізми, зооморфізми та зоосемізми, або досліджуємо і збагачуємо рідну мову.

Артпедагогіка. Казкотерапія. Театральна ейдетика.

МОДУЛЬ 2. МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ НАУКОВОЇ КАЗКИ

(лекція, 1 година; практичне, 3 години)

Тема 2.1. Наукова казка як епіцентр навчального модуля

Наукова казка та міжпредметна інтеграція. Наукові казки в інтегрованому курсі „Я досліджую світ". Граматичні казки. Казка як складова проєкту.

Методичні прийоми читання наукових казок: очний контакт, сторітелінг, музичний супровід, візуальний ряд, діалог у парах. Казка у супроводі дослідів.

Тема 2.2. Казка і гра. Що таке наукові забави та як їх інтегрувати у навчальний процес.

Інтелектуальні та практичні активності на основі наукових казок. Інтерактив до казок. Творчі завдання та навчальні тести. Дослідження, моделювання, конструювання на базі казки. STEM-казка.

МОДУЛЬ 3. ВЧИМОСЯ / ВЧИМО ПИСАТИ НАУКОВІ КАЗКИ

(лекція, 1 година; практичне, 3 години)

Тема 3.1. Модель проєктування наукової казки. Природа як джерело ідей для наукових казок.

Етапи моделі проєктування наукової казки. Навчальні цілі, науковий зміст, художня форма. Використання банків наукових казок (https://kolosok/org/ua, https://kidstime.org.ua та мережевих ресурсів для написання наукових казок (наприклад, https://kazka.fun/).

Аналіз ШІ-казок. Критична оцінка та корекція змісту казок, написаних ШІ.

Тема 3.2. Як навчити дітей писати наукові казки.

Компоненти моделі зв'язного мовлення. Методика ТАРЕ - допомога для написання текстів. Ефективні прийоми збагачення словникового запасу.

З досвіду впровадження методики написання наукових казок педагогів початкових класів (Ми – герої книжечок. Наші зелені казки. Читаємо казки друзям. Театральна ейдетика. Створюємо казки на природі. Казки учасників літньої школи «КОЛОСОК»).

4. СИСТЕМА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

На етапі завершення навчання за Програмою слухачі виконують **самостійну роботу** «Написання наукової казки до уроку (за вільно обраною темою) з використанням ШІ або самостійно». Варіанти для вибору:

•Напишіть власну наукову казку до уроку. Вкажіть назву уроку, клас. Додайте до казки наукову забаву. Обсяг – не більше 300 слів.

•Напишіть наукову казку до уроку за дополотою ШІ. Вкажіть назву уроку, клас. Відредагуйте казку за змістом відповідно до вікової категорії учнів. Додайте до казки наукову забаву та ілюстрацію, зроблену ШІ. Вкажіть, яким ШІ-ресурсом ви скористалися. Обсяг – не більше 300 слів.

•Опишіть методику формування вмінь учнів початкової школи писати/розповідати казки/історії. Використайте знання, отримані в процесі навчання на курсах і власний педагогічний досвід. Вкажіть конкретні етапи методики, засоби і форми роботи, які плануєте використовувати, щоб досягти успіху. Обсяг вашого есе – не більше 300 слів.

•Надішліть казку, написану учнем/ученицею за вашою методикою. Опишіть коротко цю методику. Вкажіть назву уроку, клас. Додайте до казки наукову забаву, яку ви використали на цьому уроці. Обсяг – не більше 300 слів.

Оцінювання самостійної роботи здійснюється за принципом «зараховано / не зараховано».

Критерії оцінювання наукової казки (за 100-бальною шкалою)

Критерій	Що оцінюється	Бали
Наукова достовірність	Коректність фактів, відповідність сучасним науковим уявленням, відсутність псевдонаукових тверджень	0–20
Доступність для дітей	Відповідність віковим особливостям учнів початкової школи, доступність	0–10
Художність і сюжетність	Цілісність сюжету, образність, цікаві персонажі, емоційність	0–15
Інтеграція науки і казковості	Органічне поєднання наукового змісту з художньою формою	0–15
Педагогічна цінність	Формування пізнавального інтересу, розвиток мислення, екологічної свідомості, мовлення	0–10
Мовленнєве оформлення	Грамотність, логічність, багатство словника, стилістична цілісність	0–10
Оригінальність задуму	Авторський підхід, творчість, нестандартні ідеї	0–10
Практична	Можливість використання казки у реальному освітньому	0–10

придатність	процесі	

Критерії оцінювання наукових забав до казки (за 100-бальною шкалою)

Критерій	Що оцінюється	Бали
Відповідність змісту казки	Зв'язок активностей із сюжетом і науковим змістом казки	0–15
Пізнавальна цінність	Розвиток дослідницьких умінь, критичного мислення, спостережливості	0–20
Різноманітність активностей	Використання різних форм роботи: гра, дослід, моделювання, творчі завдання, STEM	0–15
Інтерактивність	Залучення дітей до активної діяльності, взаємодії, співпраці	0–10
Методична доцільність	Чіткість інструкцій, відповідність віку дітей, можливість реалізації у класі	0–15
Творчість і креативність	Оригінальність ідей, цікаві формати роботи	0–10
Практична реалізація	Реалістичність використання в умовах школи	0–10
Оформлення матеріалів	Акуратність, структурованість, зрозумілість подання	0–5

Додаткові критерії (за необхідності):

- використання міжпредметної інтеграції;
- екологічна спрямованість;
- використання ШІ з подальшою критичною редакцією;
- елементи інклюзивного підходу;
- авторські ілюстрації або дидактичні матеріали.

Максимальна оцінка – **200 балів.** Завдання вважається виконаним, якщо за всіма критеріями учасник набирає **140 балів**.

5. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ ТА РЕФЛЕКСІЇ

1. Які основні ознаки наукової казки? Чим вона відрізняється від народної та літературної казки?
2. Які типи наукових казок можна виокремити?
3. Які освітні можливості має наукова казка для початкової школи?
4. Чому наукову казку можна вважати інтегрованим дидактичним інструментом?
5. Як казка допомагає формувати наукові уявлення молодших школярів?
6. Які компетентності учнів формуються під час роботи з науковими казками?
7. Яке місце наукової казки в інтегрованому курсі «Я досліджую світ»?
8. Які методичні прийоми роботи з науковими казками є найбільш ефективними?
9. Що таке наукові забави та які види активностей можна створювати на основі наукових казок?
10. Як інтерактивні завдання підсилюють навчальний ефект наукової казки?
11. Які етапи має модель проєктування наукової казки?

12. Які переваги та ризики використання штучного інтелекту для створення наукових казок?

13. Як допомогти дітям створювати змістовні тексти та збагачувати словниковий запас?

14. Як мотивувати учнів до написання власних наукових казок і організувати колективну творчість?

15. Які педагогічні результати дає практика написання та театралізації наукових казок?

Рефлексія

1. Які ідеї курсу ви готові впровадити у власну практику вже зараз?
2. Які методи роботи з науковими казками виявилися для вас найбільш цінними?
3. Як змінилося ваше розуміння ролі казки у сучасній освіті?
4. Які труднощі можуть виникнути під час впровадження методики?
5. Які компетентності учнів найбільш ефективно розвиває наукова казка?
6. Які власні методичні знахідки ви хотіли б розробити після курсу?

6. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text
2. Закон України «Про освіту». – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text
3. Державний стандарт початкової освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2025 р. № 1810. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1810-2025-%D0%BF#Text
4. Державний стандарт базової середньої освіти. Затверджено постановою Кабінету 30.09.20. – URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP200898.html.
5. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text

Основна література

1. Біда Д. Д. Наукова казка як засіб навчання у початковій школі: генеза, сутність те перспективи. «Перспективи та інновації науки» (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина») / Випуск № 10(56) 2025
2. Бобровницька Н. В. Сучасна українська дитяча література: особливості поетики: наук. робота. Сайт «На Урок». 2021, 6 жовтня. https://naurok.com.ua/naukova-robota-z-dityacho-literaturi-250621.html
3. Вашуленко, М. С. (2001). Формування мовної особистості молодшого школяра в умовах переходу до 4-річного початкового навчання. Початкова школа, 1, 11–14.

4. Вознюк О. Феномен казки у розвитку дитини: від В. О. Сухомлинського до сьогодення. Філософія для дітей. В. О. Сухомлинський у діалозі з сучасністю: педагогічні читання: зб. наук.-метод. праць. Житомир: ФОП Левковець Н.М., 2017. С. 19–24.
5. Горбонос О. В. Робоча програма навчальної дисципліни «Дитяча література» за напрямом підготовки 6.010102 «Початкова освіта». Херсон: Херсонський державний університет. 2020. 91 с.
6. Мартиненко, В. О. (2020). Індивідуальний підхід до формування і розвитку навички читання молодших школярів. Київ: КОНВІ ПРІНТ.
7. Мартін, А. М. (2024). Формування основ природознавства у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку в історії педагогіки України (XX - початок XXI століття) (Дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01). Кропивницький.
8. Петрик, О. В. (2003). Розвиток і удосконалення мовленнєвої діяльності молодших школярів. Запоріжжя: «Дике Поле».
9. Шевченко І. «Пропедевтика наукового мовлення молодших школярів»: концептуальне бачення поняття та дослідження думки освітян. Наукові записки Малої академії наук України. Київ : Національний центр «Мала академія наук України», 2024. № 3 (31). С. 96-108. https://doi.org/10.51707/2618-0529-2024-31_1-09

Додаткова література

1. Матеріали науково-популярного природничого журналу для дітей «КОЛОСОК» та науково-популярної природничої газети для розумників та розумниць «КОЛОСОЧОК» – URL: https://e-kolosok.org/
2. Організація економічного співробітництва та розвитку>. Framework for 21st Century Readers / матеріали щодо читацької грамотності та компетентностей XXI століття.
3. UNESCO. Рекомендації щодо розвитку грамотності, читацької культури та освіти для сталого розвитку.
4. Allen S. Newton's Laws. Fairy Tale. In Fairy Tale Physics Review. NY: Independently published, 2022. 74 p.